

SYKEPLEIE I KOMMUNALT PSYKISK HELSE- OG RUSARBEID

EN STUDIE OM SYKEPLEIERES ROLLE, FUNKSJON OG FAGLIGHET

SYKEPLEIEFAGLIGE BIDRAG

Sykepleierne opplever en **hurtig endringstakt i tjenesten** med økt press på faglig tid, økonomi og effektivitet i møtet med mennesker med omfattende og sammensatte ønsker og behov. Mange sliter med rusvansker i tillegg til psykiske lidelser. Dette tilskrives tjenesteutviklingen de siste 20 årene, hvor mennesker med både rusproblemer og psykiske lidelser skal bo i sine hjemkommuner. Studien viser at pasientgruppen ofte har **store fysiske helseutfordringer**, særlig gjelder dette den eldre del av pasientgruppen.

Sykepleiernes kunnskaper om fysisk helse blir viktige og svært nyttige i møtet med denne målgruppen. Sykepleierne arbeider med å ta imot og adressere personers vansker med psykisk helse og rus. Her står **etiske verdier og fagkunnskap sentralt**.

Sykepleiernes personorienterte tilnærming er integrert i arbeidet. Med vekt på hverdagsmestring vektlegges også en **recoveryorientert sykepleiefaglighet**. Sykepleierne kan i større grad involvere mennesker med egenerfaring i det kliniske arbeidet, samt utforming og evaluering av egne planer og målsettinger.

Det faglige fokuset er hverdagsliv, livsmestring og livskvalitet, og det eksistensielle domenet forstått som at lidelsen er en del av livet selv. Sykepleiernes forståelser og holdninger kan på denne bakgrunn omtales som en **helhetlig-eksistensiell hverdagslivstilnærming** i en lokal kontekst.

Sykepleiernes faglige forståelser, perspektiver og holdninger angir en vid tilnærming. De har en sykepleiefaglig identitet, og et klart tverrfaglig kunnskapsgrunnlag. **Deres kliniske blikk er spesielt**. De uttrykker **en faglig stolthet** ved sitt arbeid. Den kommunale konteksten skaper møter med brukere på andre og nye arenaer. Det stiller krav til en ny profesjonalitet basert på det fellesmenneskelige, det mellommenneskelige i møtet og samarbeidet.

SYKEPLEIERNE

90 % av sykepleierne i studien er kvinner. Over 2/3 har en videreutdanning, halvparten har en videreutdanning i psykisk helse og rus, drøyt 5 % har mastergrad. 85% av sykepleierne har mer enn 5 års erfaring fra generell klinisk sykepleie. Nesten en av tre arbeider deltid. Alderssammensetningen er fordelt mellom 25 til 65 år, med flest mellom 35 og 50 år.

BRUKERNE

De fleste av brukerne sykepleierne jobber med er mellom 31 til 50 år. Personer over 65 år utgjør ca. 20%, og gruppen unge voksne mellom 18 og 25 år utgjør ca. 13%. 70% av brukerne har en diagnostisert psykisk lidelse, 32% av brukerne sliter med rusvansker alene og 44% beskrives å ha et samtidig psykisk helse- og rusproblem. Pasientgruppen som har et samtidig psykisk helse- og rusproblem beskrives som de med de største helseutfordringene.

SYKEPLEIERNES ROLLE OG FUNKSJON I KOMMUNALT PSYKISK HELSE- OG RUSARBEID

Sykepleiere har **høy kompetanse** med relevante videreutdanninger innen feltet, **lang klinisk erfaring** i arbeidet med mennesker med psykisk helse- og rusproblemer, samt i kommunale tjenester. De arbeider i direkte klinisk arbeid med støttesamtaler og ulike terapeutiske samarbeidsformer, og har hyppig, ukentlig kontakt med brukere. Hver sykepleier har faglig kontakt med et høyt antall brukere og har en stor gruppe av brukere i sin portefølje. De arbeider med å samordne og koordinere ulike tjenestetilbud på vegne av brukere. I relasjon til brukere er tilnærmingen individorientert. Sykepleierne opplever at den **sykepleiefaglige forståelsen er utviklet i de første utdanningsårene** og at den **faglige forståelsen tar utgangspunkt i grunnutdanningens kunnskap og holdninger**.

De fleste arbeider i team med andre helse- og sosialfaglige høgskoleutdannede samt helsefagsarbeidere. Det er få psykologer og leger. **Sykepleierne er den største fag- og yrkesgruppen**, som fordrer at de må ta både et faglig og organisatorisk ansvar innen ledelse. Den faglige ledelsen gir også ansvar for dokumentasjon, primært av klinisk arbeid og av koordinerende karakter, både i tjenesten og mellom tjenester.

Sykepleierne fokuserer på **hverdagsmestring** med støtte og hjelp i brukernes hverdag mer enn å behandle deres psykiske vansker i en tradisjonell betydning. Sentralt er **hva brukeren trenger** og hva som er viktigst for dennes mestrings- og bedringsprosesser. Rolle og funksjon oppleves som delvis flytende og i endring. Nye brukergrupper understøtter **betydningen av sykepleiefaglig kompetanse**, spesielt ved samtidige fysiske og psykiske plager og lidelser. Sykepleierne er **handlingsorienterte, fleksible og pragmatisk orienterte** med basis i relasjonen og samarbeidet. Sykepleierne **arbeider der hvor det er mest tjenlig for brukeren** – om det er i hjemmet, byen, på kontoret eller i naturen.

OM UNDERSØKELSEN

Studien er på oppdrag fra Norsk sykepleierforbund (NSF) utført av Bengt Karlsson og Suzie Hesook Kim ved senter for psykisk helse og rus, fakultet for helsefag, Høgskolen i Buskerud og Vestfold (Nå Universitetet i Sørøst Norge).

Studien benyttet både kvalitative og kvantitative metoder ved fokusgruppeintervjuer og spørreskjema. Datainnsamlingen fant sted høsten 2014. Intervjuene ble gjort i 12 kommuner med ulik størrelse, med 56 sykepleiere (N) som arbeider med psykisk helse og rus i forskjellig kommunale tjenester. Det kvantitative materialet er basert i medlemmer av NSF som arbeider i kommunalt psykisk helse- og rusarbeid, i alt 1240 respondenter (N). Det ble gjort en kvalitativ innholdsanalyse og en statistisk analyse ved bruk av SSPS.

REFERANSE

Bengt Karlsson, & Kim, S. H. (2015). Sykepleie i kommunalt psykisk helse og rusarbeid En studie om sykepleierens rolle, funksjon og faglighet i kommunalt psykisk helse- og rusarbeid: Senter for psykisk helse og rus, Høgskolen i Buskerud og Vestfold.

Kontaktinfo:

Espen Gade Rolland, prosjektkoordinator Sentralt Fagforum NSF,
espen.gade.rolland@nsf.no Tlf.: 408 42 941

